E 10/2024 vp
Ilmastoasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
YmV 9.4.2024

Asia: E 10/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

- Luonnonsuojeluliitto pitää Suomen kantaa kokonaisuutena riittämättömänä, jotta EU tekee oman osansa ilmastokriisin hillitsemiseksi.
- EU:n ilmastotavoitteet eivät ole linjassa Pariisin ilamstosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. EU:n on päivitettävä ilmastotavoitteensa uusimman tieteellisen tiedon mukaiseksi ja aikaistettava ilmastoneutraaliustavoitettaan.
- Luonnonsuojeluliitto esittää, että Suomen kantaa muutetaan seuraavasti:
    - Lähtökohtana vuoden 2040 tavoitteiden asettamiselle on komission tiedonannon mukaisesti EU:n 55-valmiuspaketin säädösten täysi toimeenpano.
    - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteen tulee perustua parhaaseen tutkittuun tietoon, olla linjassa Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa ja **aikaistaa talousalueen ilmastoneutraaliustavoitetta vähintään vuoteen 2040.**
    - EU:n tulee määritellä itselleen 1,5 asteen polun mukainen jäljellä oleva hiilibudjetti vuosille 2020-2050 ja sitoutua vähintään 90% päästövähennykseen vuoteen 2040 mennessä. Tämän lisäksi erillinen tavoite maankäyttösektorin hiilinielujen kasvattamiseksi on tarpeen.
    - Kannatamme fossiilisten päästöjen ja biogeenisten hiilen poistojen pitämistä erillään ilmastoarkkitehtuurissa.
    - Suhtaudumme varauksella LULUCF- ja maataloussektorin yhdistämiseen, sillä tämä voi heikentää ilmastopolitiikan ohjaavuutta ja mahdollistaisi fossiiliperäisten päästöjen kompensoimisen hiilinieluilla.
    - Kannatamme päästöohjauksen vahvistamista kaikilla sektoreilla.
    - Kannatemme energiansäästötavoitteita ja -toimia.
    - Kannatamme EU:n toimia meri- ja lentoliikenteen päästöjen vähentämiseksi.
    - Emme kannata kansainvälisten joustojen käyttämistä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yksityiskohtaiset kommentit

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että EU:n hiilineutraaliustavoite vuonna 2050 ei ole linjassa parhaan tieteellisen tiedon ja Pariisin sopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. YK:n pääsihteeri António Guterres muistutti viimeisimmän IPCC:n raportin julkaisun jälkeen, että kaikkien teollisuusmaiden (mukaanlukien EU ja Yhdysvallat) tulee saavuttaa ilmastoneutraalius vuoteen 2040 mennessä. Euroopan ilmastopaneelin (ESABCC) mukaan sekä EU:n lyhyen että

pitkän aikavälin tavoitteiden päivittäminen on tarpeen ja se suositteli 90-95% nettopäästövähennystä vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoteen 1990. Suomen ilmastopaneelin jäljellä olevaan hiilibudjettiin perustuvan analyysin mukaan EU:n tulisi saavuttaa ilmastoneutraalius 2030-luvun puoliväliin mennessä. Komission ehdotus 90 prosentin nettopäästövähennykseksi vuoteen 2040 mennessä on riittämätön, sillä esitys perustuu 16 Gt kumulatiiviselle hiilibudjetille vuosille 2030-2050, joka ylittää EU:n ilmastopaneelin hahmotteleman 11-14 Gt CO2 hiilibudjetin. Ehdotus onkin saanut osakseen kritiikkiä riittämättömyydestä.

Liitto katsoo, että tieteellisen tiedon valossa EU:n tulee saavuttaa ilmastoneutraalius viimeistään vuonna 2040, jotta EU:n toimet ovat linjassa Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. Tämän tulee perustua vähintään 90% päästövähennykseen vuoteen 2040 mennessä. Lisäksi EU:n tulee asettaa erillinen tavoite maakäyttösektorin hiilinieluille, joka kasvattaa unionin nettonielun -600 Mt CO2ekv vuodessa. Tämä merkitsee lisää luonnonsuojelua, ennallistamista, maanviljely- ja metsänhoitokäytäntöjen uudistamista ympäristöystävälliseksi.

On Suomen edun mukaista, että EU:n ilmastotavoitteet tuodaan linjaan kansallisten velvoitteidemme kanssa. On ilahduttavaa, että Suomi on yhdessä Tanskan ja usean muun jäsenmaan kanssa puoltanut Euroopan ilmastopaneelin suosituksia. Tässä viiteryhmässä Suomen on pysyttävä. Suomen tulee olla mukana samassa viiteryhmässä. Suomen tulee kuitenkin selkeästi ilmasta tuki 1,5 asteen kuumenemisrajassa pysymiselle ja EU:n ilmastoneutraaliudelle vuoteen 2040 mennessä.

Liitto muistuttaa, että komissionkin vaikutustenarvion perusteellaa ripein tarkasteltu toiminta tekisi puhtaasta siirtymästä halvempaa ja ennakoitavampaa, sillä ilmastotoimien lykkääminen lisää mm. sopeutumistoimien taloudellisia kustannuksia. Tiedonanto toteaa, että ilmastotoimien tekemättömyys aiheuttaisi suurempia ja kasvavia kustannuksia tulevaisuudessa. Tiedonanto myös korostaa, että ripeimmän skenaarion mukainen päästövähennyspolku vähentäisi ennenaikaisia kuolemia ilmanlaadun paranemisen kautta.

Liitto on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa siitä, että **päästökaupan** tulee pysyä EU:n ilmastopolitiikan keskiössä myös jatkossa ja että päästökauppaa tulee vahvistaa ja edelleen kehittää. Liitto yhtyy myös näkemykseen siitä, että jäsenmaiden taakanjakosektorin velvoitteiden välisten erojen tulee merkittävästi kaventua jo vuoteen 2040 mennessä. Muistutamme, että fossiilisista polttoaineista luopuminen on ensisijaista Dubain COP28 päätöksen mukaisesti. Tämä edellyttää yhdessä sovittua selkeää aikataulua EU:ssa.

Taakanjakosektorilla on tarpeellista edetä hiilen hinnoittelun kanssa. Liitto ei kannata nykyistä suurempia joustoja.

Suomen kannasta poiketen Luonnonsuojeluliitto suhtautuu kielteisesti AFOLU-sektoriin, eli maatalouden päästöjen laskemista maankäyttösektorilla. Maatalouden päästöjen osuus on EU:ssa 15 % ja niiden arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa. Huolenamme on, että maatalouden päästöt eivät laske mahdollisen AFOLU-sektorin muodostamisen jälkeenkään, jos maatalouden päästöt on mahdollista kompensoida maankäyttösektorin hiilinieluilla. Maataloussektorin uudistaminen

ympäristön kannalta kestäväksi on välttämätöntä ja maanviljelijöille tulee mahdollistaa rooli ilmastosankareina sekä taloudellinen tuki tähän. Tuore raportti nostaa esiin saman huolen ja puntaroi mahdollisuutta maatalouden tai ruoan päästökaupalle CAPin ja verotusuudistuksien lisäksi.

Ilmaston kuumeneminen seurausilmiöineen mullistaa jo Euroopan maataloutta. Siksi maatalous on yksi aloista, joille ilmastonmuutoksen hillintä on erityisen tärkeää. Maataloudessa tulee tarkastella koko ruokaketjua. Keskeistä on kehittää ohjauskeinot kohti kasvispohjaisempaa ruokavaliota. Tämä näkökulma kannattaa lisätä Suomen kantaan.

Keinoja vähentää maatalouden ilmastopäästöjä on kehitetty viimeaikaisissa hankkeissakin paljon. Niiden rahoituksen tulee tulla pääsääntöisesti CAPin kautta eikä markkinaehtoisesti. Silloin voidaan käyttää sekä tuettavan toiminnan reunaehtoja että kannustavia tukia. Maatalous saa kolmanneksen EU:n budjetista. Koska viljelijät saavat tuet, kyse on tukien kohdentamisesta: pitää palkita niitä, jotka vähentävät päästöjä. Tällaista hyötyä Suomen kannan luonnoksessa painotetuilta markkinoilta mahdotonta saada.

Maankäyttösektorilla on huomioitava, että nykyisessä sääntelykehikossa yhdenkään jäsenmaan hiilinielut eivät kompensoi toisen maan päästöjä taakanjako- tai päästökauppasektorilla. Mailla on mahdollisuus käydä kauppaa nieluyksiköillä, mutta ne voivat myös hyödyntää yksiköitä itse omien taakanjakosektorin päästöjensä kompensointiin rajallisesti. Kun Suomen metsien hiilinielut eivät kompensoi edes Suomen päästöjä, on turha esittää niiden kompensoivan muiden EU-jäsenvaltioidenkaan päästöjä. Tuore raportti EU:n ilmastoarkkitehtuurista korostaa erillisen LULUCF-pilarin tarvetta sekä päästöjen ja nielujen käsittelemistä erikseen.

Liitto muistuttaa, että Suomen kannasta poiketen kasvava biotalous on toistaiseksi romahduttanut luonnon hiilinielut Suomess aja muissakin EU-maissa sekä kiihdyttää luontokatoa ja vaikuttaa vesistöjen hyvän tilan saavuttamista. Näinolleen nykyiset toimintamallit eivät tue ilmastotavoitteiden saavuttamista. Maankäyttösektorin toimissa on välttämätöntä vahvistaa sopeutumis- ja luontotoimia hiilivarastojen ja -nielujen turvaamiseksi, mutta myös metsätalouden toimintaedellytysten takaamiseksi. Luontokadon pysäyttämiseen tätäävät ja luonnon tilaa parantavat toimet ovat tässä avainasemassa.

Komission ehdotus hyödyntää luonnon hiilinielujen potentiaalin hyvin rajallisesti, sillä tavoite kasvaa vain hienoisesti vuoden 2030 tavoitteesta. Tässä lähestymisessä ei huomioida synergioita luontotavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien toimien kanssa. Luonnon nielut ovat edullisempia, varmempia ja nopeampia hyödyntää kuin tekniset nielut, joten ne tulisi asettaa etusijalle. Niiden vahvistaminen tuo myös työtä ja toimeentuloa maaseudulle toisin kuin tekniset nielut, joiden taloudellisia kannusteita ollaan ohjaamassa teollisuudelle.

Euroopan ympäristöakatemiat on varoittanut, että on epävarmaa, saavutetaanko BECCS:n avulla hiilidioksidin lisäpoistoja ja tapahtuuko se Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden kannalta riittävän nopeasti. Huoli liittyy puun polton vaikutukseen luonnon hiilivarastoihin. Kuten Suomen ilmastopaneelikin on muistuttanut, puun poltto ei ole hiilineutraalia, vaan sillä on negatiivinen

vaikutus metsien nettonieluun. EU:n ilmastopaneeli korostaa kilpailua luonnon nielujen ja BECCSin (bioenergian hiilidioksidin talteenotto ja varastointi) välillä. Myös komissio tunnistaa epävarmuudet liittyen kilpailuun biomassan saatavuudesta ja mahdollisesta negatiivisesta vaikutuksesta LULUCF-sektoriin. Liiton mielestä tämä tulee muistaa myös 2030 tavoitteiden täyttämisessä. Komission ehdotus nojaa kuitenkin enemmän teknisiin hiilinieluihin, kuin mitä on Euroopan ilmastopaneelin suositus kestävästä tasosta. EU:n ilmastopaneelin mukaan BECCSin avulla saavutettava maksimaaliset poistot olisivat 44 Mt CO2 vuonna 2030, 207 Mt CO2 vuonna 2040 ja 336 Mt CO2 vuonna 2050. Vuodelle 2040 teknisten nielujen osuus voisi riskit huomioiden olla 46-214 Mt CO2 (BECCS 46-207 Mt CO2 ja DACCS 0-7 Mt CO2). Komission hiilidioksidin hallintaa koskevassa tiedonannossa esitetään 280 miljoonan hiilidioksiditonnin poistotavoite vuodelle 2040.

Energiatavoitteista fossiilisten polttoaineiden vähentämisen lisäksi tärkeitä ovat energiatehokkuuden parantaminen ja energiansäästötoimet. Uusien energiateknologioiden teknisen ja kaupallisen tulemisen aikajänne on kaikesta huolimatta epäselvä, joten ei ole mitään syytä hylätä energiansäästötoimien toteuttamista. Energiatehokkuustoimet säästävät sekä päästöjä että rahaa ja niitä toimia voi alkaa toteuttaa heti. Tästä on meillä Suomessakin hyviä kokemuksia. Liitto muistuttaa, että myös uusiutuvan energian tuotanto voi aiheuttaa haittoja ympäristölle ja ihmisille, joten “energiatehokkuus ensin” -periaatteen toteutuksessa on oltava riittävästi konkretiaa kaikissa jäsenmaissa.

Meri- ja lentoliikenteen kohdalla on huomioitava, että kansainväliset toimet etenevät heikosti, joten määrätietoisuutta todella tarvitaan. Nykytilanteessa on perusteltua edistää toimia meri- ja lentoliikenteen päästövähennyksien vahvistamiseksi määrätietoisesti EU-tasolla.

Lopuksi katsomme, että kiertotalouden korostaminen on tervetullutta, sillä se vähentää tarvetta neitseellisten raaka-aineiden hyödyntämiselle ja uusille kaivoksille ja tukee näin myös luontotavoitteiden saavuttamista.

Lisätietoja
Hanna Aho, ilmastoasiantuntija, hanna.aho@sll.fi, p. 040 628 9495